

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

БАРАБАШ О. О.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії
актуальних проблем правозастосовної
та правоохоронної діяльності
(Навчально-науковий інститут права
та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету
внутрішніх справ)

УДК 347.95:004(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.62>

**ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ:
НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ**

У статті досліджено особливості. Зазначено, що виконавче провадження неможливо уявити без інформаційних технологій, а подальші орієнтири його розвитку варто визначати у контексті все зростаючої ролі електронних технологій у процесі примусового виконання судових рішень і рішень інших органів як у національних практиках виконавчого процесу, так і у глобальному вимірі. Актуальність у визначенні ролі штучного інтелекту у сфері виконавчого провадження зростає із застосуванням таких технологій у цілях примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. У цій галузі передбачено виконання низки заходів, спрямованих на підвищення ефективності звернення стягнення на майно боржника державним або приватним виконавцем. Зокрема, цифровізація виконавчого провадження має слугувати покращенню примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та підвищенню ефективності діяльності державних та приватних виконавців з метою максимального усунення людського фактору у виконавчому процесі, переходу на безконтактність у комунікації між органами та особами, які здійснюють виконання судових рішень і рішень інших органів, та сторонами виконавчого провадження. Наголошено, що зміст права на виконання судових рішень у справах публічно-правового характеру та приватно-правового характеру різний. Право на виконання судових актів у справах публічно-правового характеру включається до складу визнаного на міжнародному рівні права на справедливий судовий розгляд, а право на виконання судових рішень у справах приватно-правового характеру розвивається в рамках національної моделі правового захисту, має інший зміст та суб'єктний склад, відрізняючись також автономністю гарантій здійснення, виходячи із встановлених фактичних обставин у виконавчому провадженні. Показано, що застосування електронних технологій та автоматизація процесів корінним чином змінює стандарти виконання, наглядно показуючи на практиці зменшення обсягу часу на спілкування виконавця зі сторонами виконавчого процесу, в тому числі й вчинення відповідних виконавчих дій з участю сторін офлайн та переходу до більш прогресивних технологій, коли виконавчий процес може відбутися, не виходячи з кабінета виконавця протягом кількох

годин після прийняття виконавчого документа до виконання в електронному режимі. Вказано на проблеми ролі штучного інтелекту у виконавчому провадженні, зокрема, прискорення документообігу, у тому числі шляхом створення можливості винесення рішень в автоматичному режимі, переходу на електронний документообіг не вирішують проблему ефективності виконавчого провадження. Адже вказані дії лише створюють передумови для своєчасного реагування на акти компетентних органів державної влади, як правило, на рішення судів і дозволяють теоретично розраховувати на своєчасне інформування сторін виконавчого провадження про те, на якій стадії знаходиться виконання. Зроблено висновок, що застосування ШІ у виконавчому провадженні поступово входить у практику органів державної влади. Використання такої технології сприятиме ефективній цифровій трансформації виконавчого провадження та більш ефективній та оперативній реалізації не тільки цієї сфери правозастосовної діяльності, а й права стягувача виконувати судові рішення.

Ключові слова: права людини, виконавче провадження, стягувач, боржник, виконання рішень судів, державний виконавець, приватний виконавець, заходи примусового виконання, виконуваність рішення, виконавчі документи, суд, цифровізація, штучний інтелект, воєнний стан.

Barabash O. O. Digitalization of enforcement proceedings: new challenges for Ukraine in the context of forced execution of court decisions

The article examines the peculiarities of enforcement proceedings in Ukraine. It is emphasized that enforcement proceedings cannot be imagined without information technologies, and further development directions should be determined in the context of the growing role of electronic technologies in the process of forced execution of court decisions and decisions of other authorities—both in national enforcement practices and on a global scale. The relevance of defining the role of artificial intelligence in the field of enforcement proceedings has increased with the use of such technologies to enforce decisions of courts and other jurisdictional bodies. This area includes a series of measures aimed at increasing the effectiveness of enforcement against a debtor's property by state or private bailiffs. In particular, the digitalization of enforcement proceedings should contribute to improving the enforcement of court decisions and decisions of other authorities, as well as enhancing the efficiency of state and private bailiffs in order to minimize the human factor in the enforcement process. It also aims to promote contactless communication between enforcement bodies and individuals executing court decisions and the parties to the proceedings. It is highlighted that the content of the right to enforce court decisions differs depending on whether the case is of a public-law or private-law nature. The right to enforcement in public-law cases is part of the internationally recognized right to a fair trial, while in private-law cases, this right is developed within the national legal protection model, with different content and subjects, and it features autonomous guarantees depending on the established factual circumstances of enforcement proceedings. It is shown that the use of electronic technologies and process automation is fundamentally changing enforcement standards. In practice, this reduces the time spent on communication between the bailiff and the parties to the enforcement process, including the performance of relevant enforcement actions offline, and facilitates a transition to more advanced technologies. This can allow enforcement proceedings to take place within a few hours from the moment an enforcement document is received in electronic form without leaving the bailiff's office. The article points to the problematic aspects of AI in enforcement proceedings. While artificial intelligence may accelerate document flow and enable automatic decision-making

and a shift to electronic document exchange, these measures alone do not resolve the issue of effective enforcement. Rather, they create preconditions for timely responses to acts of competent state authorities, usually court decisions, and allow for theoretical expectations of timely informing the parties of the current enforcement stage. The article concludes that the use of AI in enforcement proceedings is gradually becoming part of public authority practice. The implementation of such technology will contribute to an effective digital transformation of enforcement proceedings and ensure more efficient and prompt implementation not only in this area of law enforcement but also in the creditor's right to enforce court decisions.

Key words: *human rights, enforcement proceedings, creditor, debtor, execution of court decisions, state bailiff, private bailiff, enforcement measures, enforceability of decisions, enforcement documents, court, digitalization, artificial intelligence, martial law.*

Актуальність проблеми дослідження. Значення виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів посилюється в умовах воєнного стану в Україні. Особливості такого стану в Україні зумовлюють нові виклики перед системою виконавчого провадження. У цьому процесі важливе місце займає процес цифровізації та штучний інтелект (далі – ШІ). Стратегія НАТО щодо штучного інтелекту, прийнята в жовтні 2021 року, трактує ШІ як можливість досягнення технологічної переваги, але водночас і як джерело загроз, і ставить такі цілі: прискорення й активне просування впровадження ШІ; захист і моніторинг технологій ШІ та інноваційних можливостей з урахуванням міркувань політики безпеки, таких як практичне застосування принципів відповідального використання; виявлення й захист від загроз зловмисного використання ШІ. Сформульовано такі принципи відповідального використання ШІ: законність; відповідальність і підзвітність; пояснюваність і відстежуваність; надійність; керованість; зниження упередженості [1].

2 грудня 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, положення якої визначають мету, принципи і завдання розвитку технологій штучного інтелекту в Україні як одного з пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень [2]. Штучний інтелект – функція штучної свідомості, яка представлена створеною і контрольованою нею системою алгоритмів, забезпечує самонавчання згідно з наявною інформацією, набутими знаннями, правилами, законами суспільства і своїм досвідом, створення на цій основі нових знань для виконання доручень людини, а також здатність проводити самодіагностику й обґрунтовувати прийняті нею рішення [3].

У міжнародних актах, що мають суто рекомендаційний характер щодо характеристики штучного інтелекту, можемо побачити принципи роботи зі штучним інтелектом у судових системах – Європейська етична хартія Ради Європи щодо використання штучного інтелекту в судових системах [4]. Зокрема, було створено Технічний комітет зі штучного інтелекту в рамках Міжнародної організації зі стандартизації, яка розробляє практики, проекти й доповіді [5]. Інноваційні технології поступово впроваджуються у всі аспекти життя людини. Навіть у судовому провадженні вже застосовуються технології відеозв'язку, електронний оборот тощо.

Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні враховує результати Генеральної конференції ЮНЕСКО від 21 листопада 2021 року. Також стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні узгоджується з ключовими положеннями Відповідальної стратегії штучного інтелекту Департаменту оборони США і шляхів її впровадження, прийнятої в червні 2022 року, зокрема враховує етичні принципи характеристик ШІ: відповідальність (англ. responsibility); справедливість (англ. equitability); зрозумілість (англ. tractability); надійність (англ. reliability); керованість (англ. governability). Ці стандарти сприятимуть ефективному використанню переваг машинних алгоритмів і водночас допоможуть знизити ризики, пов'язані з прозорістю та конфіденційністю [3].

Автоматизована система виконавчого провадження – це реєстрація виконавчих документів та в подальшому фіксування дій, вчинених державними та приватними виконавцями, та інші, які вже виходять за межі цифровізації. Саме вони перераховані у «Плані пріоритетних дій Уряду на 2023 рік», як очікування від реалізації законопроекту, втім є скоріше процесами автоматизації виконавчого провадження (електронна взаємодія органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів та реалізація ідеї щодо отримання інформації про боржників, їх майно та кошти, задум якої не здійснений у виконавчому провадженні десятками років) не у паперовому, а у електронному режимі [6].

Як переконують вчені, виконавче провадження сьогодення вже неможливо уявити без інформаційних технологій, а подальші орієнтири його розвитку варто визначати у контексті все зростаючої ролі електронних технологій у процесі примусового виконання судових рішень і рішень інших органів як у національних практиках виконавчого процесу, так і у глобальному вимірі [7, с. 102]. Актуальність у визначенні ролі штучного інтелекту у сфері виконавчого провадження зросла із застосуванням таких технологій у цілях примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. У цій галузі передбачено виконання низки заходів, спрямованих на підвищення ефективності звернення стягнення на майно боржника державним або приватним виконавцем. Зокрема, цифровізація виконавчого провадження має слугувати покращенню примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та підвищенню ефективності діяльності державних та приватних виконавців з метою максимального усунення людського фактору у виконавчому процесі, переходу на безконтактність у комунікації між органами та особами, які здійснюють виконання судових рішень і рішень інших органів, та сторонами виконавчого провадження [7, с. 104].

Варто зазначити, що далеко не в усіх країнах прийнято комплекс нормативно-правових актів, які б регулювали цифрове виконавче провадження. Зокрема, на сьогоднішній день зберігається значна частка паперового документообігу, наприклад, обмін з банками та судами, а також паперові повідомлення сторін та виконавчі документи. З метою виключення паперового документообігу взаємодія між учасниками процесу має здійснюватись в електронному вигляді. У зв'язку з невирішеністю цього питання, на наш погляд, означена у статті проблема заслуговує на увагу.

Ступінь наукової розробки проблеми дослідження. У галузі виконавчого провадження проблематика примусового виконання судових рішень ґрунтовно досліджувалась у працях Ю. Білоусова, Ю. Бисаги, Д. Белова, О. Верби, К. Каращук, А. Кожевнікової, О. Овчаренко, С. Стеценка, О. Соломко, С. Щербак. Авторами багатьох наукових розвідок щодо використання штучного інтелекту в сфері виконавчого провадження є зарубіжні вчені, серед яких особливо варто відзначити праці M. Andenas, H. Batiffol, V. Berger, C. Brenner, O. Bulow, L. Cadiet, H. Capitant, J. Carbonnier, N. Cayrol, G. Couchez, H. Croze, G. Cuniberty, Ph. Delebecque, M. Donnier, M. Douchy-Oudot, F. Ferrand та ін. Проте досі належно не обґрунтовано з наукового погляду ролі і значення штучного інтелекту у сфері примусового виконання судових рішень, зокрема примусового стягнення майна, відстрочення та розстрочення виконання судового рішення, виконуваності судових рішень тощо.

Метою статті є дослідження особливостей цифровізації процесу примусового виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, окреслення застосування штучного інтелекту у сфері виконавчого провадження в Україні.

Виклад матеріалу. Україна продовжує осучаснювати та переводити в електронний вигляд безліч процесів у різних сферах життя суспільства та держави, зокрема й здійснює цифровізацію системи судочинства. У свій час Кабінет Міністрів України акцентував увагу громадськості на забезпеченні розгляду судових спорів онлайн, а також звернув увагу на систему виконання судових рішень. На цій підставі у Верховній Раді було зареєстровано урядовий законопроект щодо цифровізації виконавчого провадження № 9363. Згідно з поясненням авторів законопроекту зазначена цифровізація покликана забезпечити виконання судових рішень через осучаснення та цифровізацію деяких етапів виконавчого провадження.

Можливості впровадженню такого так би мовити «суперсервісу» у сфері виконавчого провадження дозволяють учасникам виконавчого провадження в онлайн-режимі отримувати

розширені відомості про хід виконавчого провадження, сповіщення та рішення органів примусового виконання. Усім учасникам необхідна інформація надається в автоматичному режимі протягом кількох секунд без потреби особистої взаємодії з уповноваженими службами. Крім того, учасники виконавчого провадження можуть подавати заяви, клопотання, скарги, звернення у межах виконавчого провадження у електронному вигляді, вести електронний документообіг з юридичними особами, підприємцями та громадянами України, відстежувати стадії процесу зняття обмеження виїзду за межі України (Єдиний портал державних послуг – Дія), взаємодіяти з відомством з різних питань віддалено, у режимі онлайн. Також за допомогою сервісів порталу стане доступне погашення заборгованості до порушення виконавчого провадження.

Безумовно, такі можливості «суперсервісу» у сфері примусового виконання судових рішень покликані вирішувати частину нагальних проблем як держави та і сторін виконавчого провадження, наприклад щодо інформування останніх про хід виконавчого провадження. Крім того, застосування ІІІ у виконавчому провадженні має дозволяти своєчасно та дистанційно здійснювати комунікацію між органами примусового виконання та сторонами, вирішувати актуальні питання, що виникають у процесі примусового виконання, використовуючи насамперед державні інформаційні системи. Отримувати доступ до «суперсервісу» сторони повинні у будь-якому зручному для них місці знаходження, використовуючи свій комп'ютер чи смартфон. При цьому, навантаження на виконавця, тимчасові та фінансові витрати сторін виконавчого провадження у такому разі мають значно скоротитися. Взагалі, електронний сервіс робить роботу виконавця більш прозорою для сторін виконавчого провадження та спрощує останнім механізм подання заяв, скарг, клопотань.

Поступова цифровізація процесу примусового виконання рішень наразі дозволяє направляти та отримувати документи виконавчого провадження дистанційно. Так, завдяки взаємодії автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП) та Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), зареєструвавши електронний кабінет в підсистемі ЄСІТС «Електронний суд», громадяни мають можливість здійснювати обмін (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та електронними доказами тощо) з судом, а також отримувати документи виконавчого провадження одразу після підписання їх виконавцем кваліфікованим електронним підписом [8].

Так, О. Соломко, під автоматизацією виконавчого провадження потрібно розуміти здійснення процесуальних дій певним апаратним комплексом самостійно, тобто без втручання людського фактору або із мінімальним його втручанням. Найпоширенішою уявою про це, до прикладу, може бути автоматизація всього виконавчого процесу щодо стягнення боргів в цілому крок за кроком – автоматичне формування системою постанови про накладення арешту на грошові кошти боржника, автоматичне направлення її до банку, автоматичне списання коштів та їх розподіл, автоматичне перерахування їх на рахунок стягувача та автоматичне формування і направлення постанови про зняття арешту із коштів боржника [9].

Як наголошують експерти, наявність у виконавчого процесу власних електронних технологій, які використовуються лише при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів є додатковим підґрунтям виокремлення виконавчого процесу у самостійну науку із поступовим формуванням відповідної галузі права, про що наразі йдеться у наукознавчих дослідженнях з виконавчого процесу [10]. Окрім того, дослідники вказують на все більшу складність та різноманітність технологій, швидкість їх розвитку, що вимагає від законодавця активізації зусиль з оновлення законодавчої бази у сфері цифровізації виконавчого процесу, а також сприяння удосконаленню цифрової грамотності державних та приватних виконавців» [11].

Підкреслимо, що застосування електронних технологій та автоматизація процесів корінним чином змінює стандарти виконання, наглядно показуючи на практиці зменшення обсягу часу на спілкування виконавця зі сторонами виконавчого процесу, в тому числі й вчинення відповідних виконавчих дій з участю сторін офлайн та переходу до більш прогресивних технологій, коли виконавчий процес може відбутися, не виходячи з кабінета виконавця протягом кількох годин після прийняття виконавчого документа до виконання в електронному режимі [12].

Утім, варто вказати на проблеми ролі штучного інтелекту у виконавчому провадженні. Так, прискорення документообігу, у тому числі шляхом створення можливості винесення рішень в автоматичному режимі, переходу на електронний документообіг не вирішують проблему ефективності виконавчого провадження. Адже вказані дії лише створюють передумови для своєчасного реагування на акти компетентних органів державної влади, як правило, на рішення судів і дозволяють теоретично розраховувати на своєчасне інформування сторін виконавчого провадження про те, на якій стадії знаходиться виконання. Проте, на будь-які звернення та скарги сторін виконавчого провадження через застосування електронної комунікації, як і раніше, реагує той чи інший співробітник, у зв'язку з чим повнота та своєчасність відповіді, перспективи виконавчого провадження, правильність і результативність дій і вживаних заходів залежать скоріше від компетенції самого виконавця та технічного оснащення його робочого місця. Крім того, об'єктивною обставиною, що перешкоджає ефективності примусового виконання, є незадовільне майнове становище боржника, тобто засобами лише цифровізації це питання вирішити неможливо, особливо у сучасних інфляційних умовах та умовах ведення війни в Україні.

На додаток до проблеми правового позначення ролі штучного інтелекту у виконавчому провадженні виникає невирішеність питання про право на виконання судових актів, яке виступає як елемент системи забезпечення балансу прав та інтересів учасників виконавчого провадження стосовно стягувача, реалізуючись у межах принципу переважного захисту прав та інтересів стягувача. Для стягувача даний баланс полягає у здійсненні, насамперед, права виконання судових актів та інших прав, передбачених чинним законодавством про виконавче провадження. Для боржника забезпечення балансу інтересів сторін виконавчого провадження полягає у реалізації мінімальних стандартів правового захисту, які гарантують застосування заходів виключно правового примусу до боржника, а також використання імунітетів від стягнення.

Зауважимо, що зміст права на виконання судових рішень у справах публічно-правового характеру та приватно-правового характеру різний. Право на виконання судових рішень у справах публічно-правового характеру включається до складу визнаного на міжнародному рівні права на справедливий судовий розгляд, а право на виконання судових рішень у справах приватно-правового характеру розвивається в рамках національної моделі правового захисту, має інший зміст та суб'єктний склад, відрізняючись також автономністю гарантій здійснення, виходячи із встановлених фактичних обставин у виконавчому провадженні. З огляду на це, порядок реалізації права на виконання судових рішень не має залежати від того, чи здійснюється виконання за публічним або приватним стягненням, незважаючи на те, що ступінь правових гарантій у виконавчому провадженні вище за суспільні інтереси.

Окрім того, при реалізації права на виконання судових рішень реалізується лише право на примусове виконання судового рішення через уповноважені органи, які діють у межах своєї компетенції. При цьому варто вказати на можливість реалізації права на добровільне виконання судових рішень, винесених з метою захисту публічних інтересів.

Цифровізація виконавчого провадження та підвищення таким чином його ефективності видається недостатньо результативним без вирішення більш нагальних проблем в Україні. Саме тому ці проблеми мають вирішуватися комплексно.

Висновки. Застосування ІІІ у виконавчому провадженні поступово входить у практику органів державної влади. Використання такої технології сприятиме ефективній цифровій трансформації виконавчого провадження та більш ефективній та оперативній реалізації не тільки цієї сфери правозастосовної діяльності, а й права стягувача виконувати судові акти. Низка пропозицій щодо реалізації права на виконання судових актів у цифровому форматі (наприклад імплементація у вітчизняне виконавче провадження принципу вислуховування учасників виконавчого провадження, у тому числі за допомогою сучасних засобів телекомунікації; розширення ідей про предикативне правосуддя на виконавче провадження; необхідність розробки та впровадження електронних інструментів у сфері виконавчого провадження забезпечити їх прозорість і розуміння для користувачів тощо) здатні

як забезпечити більш високий рівень правових гарантій для учасників виконавчого провадження, так і обмежити негативні наслідки впливу цифровізації, знизити її ризики, зокрема дегуманізація, збільшення нерівності, надмірне розкриття персональних даних.

На наш погляд, законодавцві варто звернути увагу на цілеспрямований розвиток інституту інноваційних технологій у сфері примусового виконання рішень суду та необхідність правового регулювання цих технологій. Передусім це стосується мети застосування ШІ та можливості використання механізмів державного управління для ефективного врегулювання спорів між стягувачом та боржником. Зокрема, пропонуємо взяти до уваги (з метою імплементації в чинне законодавство України) положення Глобального кодексу цифрового виконання, ухваленого у 2021 р. на XXIV Всесвітньому конгресі Міжнародної спілки судових виконавців, який визначає модель звернення на цифрові активи.

Список використаних джерел:

1. Стратегія щодо штучного розуму для НАТО (жовтень 2021 р.). URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/10/25/strategy-shchodo-shtuchnogo-rozumu-dlya-nato/index.html> (дата звернення: 25.03.2025).
2. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-s21220> (дата звернення: 25.03.2025).
3. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: монографія / [за заг. ред. А. І. Шевченка]. Київ: ППШІ, 2023. 305 с. URL: https://jai.in.ua/archive/2023/ai_mono.pdf (дата звернення: 25.03.2025).
4. European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment / Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3–4 December 2018). URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (viewed on 25.03.2025).
5. Artificial intelligence ISO/IEC JTC 1/SC 42. URL: <https://www.iso.org/committee/6794475.html> (viewed on 25.03.2025).
6. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік. Розпорядження Кабінету Міністрів України; План від 14.03.2023 № 221-р. *Урядовий портал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.03.2025).
7. Лук'янченко Д.В. Цифровізація виконавчого провадження: новели законопроекту № 9363. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 102–105. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/23.pdf (дата звернення: 25.03.2025).
8. Цифровізація спрощує процес примусового виконання рішень. *Південне міжрегіональне управління Міністерства юстиції*. 6 серпн. 2024 р. URL: <https://ki.court.gov.ua/tu11/pres-centr/news/1647106/> (дата звернення: 25.03.2025).
9. Соломко О.В. Цифровізація виконавчого провадження: що пропонує законопроект № 9363. *Юридична практика*. URL: <https://pravo.ua/tsyfrovizatsiia-vykonavchoho-provadhennia-shcho-proponuie-zakonoproiekt-9363/> (дата звернення: 25.03.2025).
10. Shcherbak S.V. Executive process: establishment and prospects of development Law in the postmodern epoch: general characteristics and manifestation particularities in separate law branches: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing”, 2023. 776 p.
11. Кожевнікова А.В. Новітні електронні технології у виконавчому процесі. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 2 (46). С. 236–241.
12. Щербак С.В., Кожевнікова А.В. Діджиталізація виконавчого процесу. *Захист прав людини у цивільному судочинстві*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.) / за заг. ред. д.ю.н., професора Н.Ю. Голубево; уклад.: І.С. Апалькова, О.В. Сатановська. Одеса: «Фенікс», 2021. 122 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/16015> (дата звернення: 25.03.2025).

